

سیستان قدیم

در متون منظوم ادب فارسی

منصور محسنی

www.ketab.ir

آوای خاور

تهران، ۱۴۰۰

ناشر آثار زبان های خاورمیانه

مرکز پخش: تهران. بالاتراز میدان ولیعصر. کوچه فرخی پلاک ۴۱ واحد ۷.

www.avayekhavar.ir

info@avayekhavar.ir

Telegram: (+98) 930 554 0308

Tel: (+98) 21 888 956 21

سیستان قدیم در مکتون منظوم فارسی

نویسنده: منصوره محسنی

ناشر: آوای خاور

طراح: صمد لریایی

حروف نگار و صفحه آرا: سمانه ترابی

چاپ: روز

شمارگان: ۱۰۰۰ نسخه

نوبت چاپ نخست: ۱۴۰۰

بها: ۷۰۰۰۰۰ ریال

ISBN: 978-600-9923-08-3

- سرشناسه : محسنی، منصوره، ۱۳۵۸ -
- عنوان و نام پدیدآور : سیستان قدیم در متون منظوم ادب فارسی / نویسنده منصوره محسنی.
- مشخصات نشر : تهران: آوای خاور، ۱۴۰۰.
- مشخصات ظاهری : ۲۶۳ ص.
- شابک : 978-600-9923-08-3
- وضعیت فهرست نویسی : فیپا
- یادداشت : کتابنامه
- موضوع : سیستان در ادبیات
- Sistan (Iran and Afghanistan) in literature : موضوع
- موضوع : اساطیر ایرانی در ادبیات
- Mythology, Iranian, in literature : موضوع
- موضوع : اساطیر ایرانی -- سیستان
- Mythology, Iranian -- Sistan : موضوع
- رده بندی کنگره : PIR ۱۳۹۷۸۷۷۳ ۹ س ۳ م /
- رده بندی دیویی : ۸ ف ۴ ۵۵۷۴ / ۹۹۵۵
- شماره کتابشناسی ملی : ۵۳۹۵۸۵۳
- اطلاعات رکورد : فیپا
- کتابشناسی :

فهرست مطالب

صفحه	عنوان
۱۱	پیشگفتار
۱۵	بخش نخست: بررسی نام‌های تاریخی سیستان و شهرهای آن
۱۷	زرنگ
۲۰	زابلستان
۲۱	سیستان
۲۳	نیمروز
۲۴	دیگر شهرهای سیستان
۲۵	بخش دوم: ادبیات سکایی پیش از اسلام
۲۸	ادبیات سکایی پیش از اسلام
۳۳	بخش سوم: اوضاع سیاسی و اجتماعی و علمی و ادبی ایران تا قرن پنجم
۳۵	اوضاع سیاسی و اجتماعی و علمی و ادبی ایران تا قرن پنجم
۳۶	سلسله صفاری
۳۷	سیستان؛ حامی فرهنگ ایرانی و زبان فارسی
۳۸	سلسله سامانیان و غزنویان
۴۰	ویژگی‌های شعر فارسی تا قرن پنجم
۴۳	شرح احوال و آثار شاعران پارسی‌گو تا قرن پنجم
۴۳	دقیقی طوسی
۴۳	رودکی
۴۵	عنصری بلخی
۴۵	فرخی سیستانی
۴۶	فردوسی
۴۶	شاهنامه فردوسی
۴۸	کسایی مروزی
۴۹	منوچهری دامغانی
۴۹	ناصر خسرو قبادیانی
۵۱	بخش چهارم: بازتاب سیستان در آثار منظوم فارسی تا قرن پنجم
۵۳	گفتار نخست: سیستان در شاهنامه
۵۵	آیین تدفین سیستانی در شاهنامه
۵۹	دخمه

پیشگفتار

ادبیات هر سرزمینی با توجه به آیین‌ها و باورهای مردم همان سرزمین به وجود می‌آید که این مهم را نویسندگان و شاعران با قلم خویش تبدیل به اسنادی می‌سازند که قرن‌ها به یادگار می‌ماند البته، نقش هریک از مردم یا اقوام بنابر مشارکت و نقش در حوادث آن سرزمین کم یا زیاد است از همین رو است که در تشکیل حماسه‌های ایرانی، نقش خاندان سیستانی‌ها نسبت به دیگر خاندان‌ها که در شاهنامه ذکر شده اند پررنگ‌تر است؛ از این روی نگارنده بر آن شد تا به بررسی و پژوهش در خصوص سیستان و شخصت‌ها و بازتاب آن در آثار شاعران تا قرن پنجم بپردازد. در ادامه به جنبه‌های گوناگون تحقیق و زوایای آن پرداخته می‌شود که اهم مطالب آن بررسی نام‌های تاریخی سیستان و شهرهای آن، پهلوانان سیستان و شجره نامه ایشان، آثار جغرافیایی و تاریخی پیرامون سیستان، بازتاب سیستان در ادبیات فارسی تا قرن پنجم، آیین‌های تدفین و سوگواری پهلوانان سیستان در شاهنامه، جغرافیای سیستان در شاهنامه، پهلوانان سیستانی در دیوان شاعران تا قرن پنجم که مهمترین آنان عبارت اند از: شاهنامه فردوسی، دیوان حکیم فرخی سیستانی، دیوان اشعار حکیم ناصر خسرو قبادیانی، دیوان عنصری بلخی، دیوان منوچهری دامغانی، دیوان کسایی مروزی، دیوان رودکی، گشت‌اسب‌نامه دقیقی طوسی هستند.

پس از مهاجرت سکه‌ها (سکا، اسکوت، اسکیت، سیت) در زمان فرهاد دوم اشکانی (۱۳۶-۱۲۸ ق م) و اردوان دوم (۱۲۷-۱۲۴ ق م) به طرف جنوب گروهی از آنان در زرنگ مستقر شدند. از این زمان زرنگ به نام آنان سکستان خوانده شد. (معین، ۱۳۸۰، ج ۵: ۸۴۱). «سیستان در افسانه‌های ایرانی اهمیت به سزایی داشته است. و احتمالاً یکی از مراکز دین زردشت بوده، بر طبق روایات زردشتی سه پسر زردشت از کنار هامون سیستان ظهور خواهند کرد. سیستان زادگاه رستم است که به روایت شاهنامه، فرمانروای سیستان به معنی وسیع آن؛ یعنی زابل یا زابلستان، بُست، غزنه و کابلستان بوده است.» (دزفولیان، ۱۳۸۷: ۸۵۶). آنچه بیش از همه نام سیستان را به ادبیات فارسی پیوند می‌زند شاهنامه فردوسی است که در آن به آداب و رسوم و آیین‌هایی اشاره رفته است که مربوط به فرهنگ ملی ایرانیان است و سیستان نیز در آن نقش خود را ایفا می‌کند.